ECLI:LV:AT:2026:0519.C12227119.14.S

Lieta Nr. C12227119, SKC-88/2026

Civillietu departaments

Latvijas Republikas Senāts

SPRIEDUMS

Rīgā 2026. gada 19. maijā

Senāts šādā sastāvā: senatore referente Kristīne Zīle, senatores Sanita Osipova un Marika Senkāne

rakstveida procesā izskatīja civillietu /Persona C/ prasībā pret /Persona D/ par apstiprināšanu mantojuma tiesībās un naudas piedziņu sakarā ar /Persona C/ kasācijas sūdzību par Latgales apgabaltiesas 2025. gada 5. marta spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] /Persona C/ cēlis tiesā prasību, kuru vēlāk precizējis, pret /Persona D/, kurā lūdzis:

1) apstiprināt prasītāju mantojuma tiesībās uz 1/12 domājamo daļu no /Persona E/ piederējušā nekustamā īpašuma /Adrese A/;

2) apstiprināt prasītāju kā neatņemamās daļas tiesīgo mantojuma tiesībās uz
1/12 domājamo daļu no /Persona F/ piederējušā nekustamā īpašuma /Adrese A/;

3) piedzīt prasītājam pienākošos 1/6 daļu no /Persona E/ un /Persona F/ atstātā mantojuma vērtības – 7500*euro*.

Prasība pamatota ar šādiem apstākļiem.

[1.1] Pušu vecāsmātes /Persona E/ mantojums uz 1/6 domājamo daļu nekustamā īpašuma /Adrese A/, atklājies /datums/.

/Persona E/ mantojuma lietā atbildētājs iesniegumā par apstiprināšanu mantojuma tiesībās norādījis viņam zināmos mantiniekus: dēlu /Persona F/, meitu /Persona G/, mazdēlu /Persona H/ un mirušā dēla /Persona I/ meitu /Persona L/.

[1.2] Atbildētājam 2006. gada 8. decembrī izdota mantojuma apliecība, ar kuru viņš apstiprināts mantojuma tiesībās uz vecāsmātes atstāto mantojumu kā vienīgais mantinieks.

Atbildētājs nav norādījis zvērinātam notāram informāciju par to, ka arī prasītājs ir vecāsmātes mantinieks. Šādu atbildētāja rīcību prasītājs uzskata par rupju likuma pārkāpumu, kura dēļ viņš nav varējis savlaicīgi uzzināt par

aicinājumu mantot. Prasītājs kā vecāsmātes likumiskais mantinieks ir apstiprināms mantojuma tiesībās uz 1/12 domājamo daļu no nekustamā īpašuma.

[1.3] Pušu tēva /Persona F/ mantojums atklājies /datums/.

/Persona F/ mantinieki saskaņā ar likumu ir dēli – prasītājs un atbildētājs, kā arī pārdzīvojusī laulātā /Persona J/.

[1.4] Prasītājs 2019. gada 14. martā vēršoties pie notāra, lai pieteiktos uz tēva atstāto mantojumu, uzzinājis, ka atbildētājam jau 2019. gada 7. martā ir izsniegta Mantojuma apliecība (akts par pēdējās gribas rīkojuma akta stāšanos likumīgā spēkā). Saskaņā ar šo Mantojuma apliecību atzīts par spēkā stājušos /Persona F/ 2017. gada 17. jūlijā taisītais publiskais testaments, ar kuru /Persona D/ iecelts par vienīgo mantinieku uz visu tēva /Persona F/ atstāto mantojumu. Testamentārais mantinieks norādījis, ka mantojuma masā ietilpst īpašuma tiesība uz 2/6 domājamām daļām no nekustamā īpašuma /Adrese A/.

Iesniegumā par mantojuma pieņemšanu un apstiprināšanu mantojuma tiesībās atbildētājs kā citus zināmos mantiniekus norādījis tikai savu māti (mantojuma atstājēja pārdzīvojušo laulāto) /Persona J/, bet apzināti nav norādījis prasītāju. Lai gan puses nav uzturējušas ciešas attiecības, atbildētājam nebija šķēršļu sazināties ar prasītāju un iegūt nepieciešamo kontaktinformāciju, lai to paziņotu zvērinātam notāram.

[1.5] Prasītājs 2019. gada 14. martā nosūtījis /Persona D/ vēstuli ar norādi, ka viņš nav atteicies no viņam pienākošās mantojuma daļas un joprojām no tās neatsakās.

Prasītājam kā neatņemamās daļas tiesīgajam ir tiesība uz 1/12 daļu no /Persona F/ atstātā mantojuma.

Saskaņā ar Civillikuma 788. pantu neatņemamās daļas tiesīgajiem ir tikai prasījuma tiesība uz neatņemamās daļas izdošanu naudā.

Atbilstoši novērtējumam nekustamā īpašuma tirgus vērtība ir 45 000 *euro*. Tā kā prasītājam kā likumiskajam mantiniekam un neatņemamās daļas tiesīgajam ir tiesības uz 1/6 daļu no vecāsmātes un tēva atstātā mantojuma, prasītājam izdodamās daļas vērtība naudā ir 7500 *euro*, kas piedzenama no atbildētāja.

[1.6] Prasība pamatota ar Civillikuma 404., 405., 407., 422., 423., 424., 425., 426., 655., 667. un 668. pantu.

[2] Ar Latgales rajona tiesas 2024. gada 19. marta spriedumu /Persona C/ prasība noraidīta.

Spriedums pamatots ar šādiem motīviem.

[2.1] Prasītājs savu gribu pieņemt viņam piekritušo tēva mantojumu notāra sludinājumā noteiktajā termiņā nav izteicis.

Prasītāja vēstule atbildētājam par to, ka viņš 2019. gada 14. martā bijis pie notāra, lai iesniegtu dokumentus un stātos mantojumā pēc tēva /Persona F/ nāves, ka viņš no savas obligāti pienākošās daļas nav atteicies un neatsakās, nav vērtējama kā gribas izteikums uzaicinājuma termiņā. Ievērojot to, ka prasītājs savu tiesību uz neatņemamo daļu nav pieteicis līdz uzaicinājumā noliktam termiņam, atzīstams, ka viņš no tās atteicies, un prasība šajā daļā ir noraidāma.

[2.2] Pēc /Persona E/ nāves netika izsludināts uzaicinājums mantot, tāpēc mantiniekam bija jāizsaka sava griba pieņemt mantojumu gada laikā, skaitot šo termiņu no mantojuma atklāšanās dienas, ja mantojums atrastos viņa faktiskā valdījumā, bet pretējā gadījumā – no ziņu saņemšanas laika par to, ka mantojums atklājies. Nav strīda, ka neviens no /Persona E/ iespējamiem mantiniekiem likumā noteiktajā termiņā neizteica savu gribu pieņemt mantojumu. Prasītājs neiesniedza pieteikumu par mantojuma pieņemšanas fakta konstatēšanu. Tādējādi prasība šajā daļā ir noraidāma.

[3] Izskatījusi lietu sakarā ar /Persona C/ apelācijas sūdzību, Latgales apgabaltiesa ar 2025. gada 5. marta spriedumu prasību noraidījusi.

No /Persona C/ /Persona D/ labā piedzīti ar lietas vešanu saistītie izdevumi 900*euro*, valsts ienākumos piedzīta valsts nodeva 462,35 *euro* un ar lietas izskatīšanu saistītie izdevumi 44,24 *euro*.

Spriedums pamatots ar šādiem motīviem.

[3.1] Tiesas kolēģija pievienojas pirmās instances tiesas sprieduma argumentācijai.

[3.2] Nav strīda, ka saskaņā ar Civillikuma 423. panta pirmo daļu prasītājs ir neatņemamās daļas tiesīgais uz /Persona F/ atstāto mantojumu. Šā panta trešajā daļā noteikts, ka neatņemamās daļas tiesīgajam [..] ir jāpiesaka savas tiesības uz neatņemamo daļu līdz sludinājumā par mantojuma atklāšanos mantiniekiem noteiktā termiņa notecējumam. Ja līdz šā termiņa notecējumam viņš savu tiesību nepiesaka, atzīstams, ka viņš no tās atteicies. Tiesība uz neatņemamo daļu piesakāma notāram vai tiesā prasības tiesvedības kārtībā. Lai saglabātu savas tiesības mantot, personai rakstiski jāpauž sava griba notāram.

Prasītājs apelācijas sūdzībā atzinis, ka oficiālajā izdevumā „Latvijas Vēstnesis" publicētajā uzaicinājuma termiņā, t.i., līdz 2019. gada 22. februārim nav pieteicies uz tēva atstāto mantojumu.

Prasītājs uzskata, ka savas tiesības uz mantojumu ir pieteicis gada laikā no mantojuma atklāšanās dienas, 2019. gada 14. martā, iesniedzot zvērinātam notāram iesniegumu par mantojuma pieņemšanu un apstiprināšanu mantojuma tiesībās uz tēva atstāto mantojumu.

Lietas materiālos nav ziņu par mantošanas iesnieguma iesniegšanu notāram minētajā datumā. Turklāt notāram nebija pamata pieņemt /Persona C/ iesniegumu, jo /Persona F/ mantojuma lieta bija pabeigta 2019. gada 7. martā ar mantojuma apliecības izsniegšanu /Persona D/.

Atsaucoties uz Civillikuma 693. panta trešo daļu un apstākli, ka, ilgstoši dzīvojot ārvalstī, nevarēja zināt par oficiālajā izdevumā „Latvijas Vēstnesis" publicēto zvērināta notāra paziņojumu, prasītājs tomēr gada laikā no mantojuma atklāšanās dienas – /datums/ – nav cēlis tiesā prasību par neatņemamās daļas izdošanu. Prasība tiesā celta tikai 2019. gada 13. septembrī. Līdz ar to atzīstams, ka /Persona C/ no savas tiesības atteicies.

[3.3] Iesniegumā par mantojuma pieņemšanu un apstiprināšanu mantojuma tiesībās atbildētājs nav norādījis prasītāju kā iespējamo mantinieku. Prasītājs uzskata, ka atbildētājam bija no radiniekiem jānoskaidro viņa telefona numurs un jāinformē par mantojuma lietas kārtošanu.

Normatīvie akti neuzliek pienākumu mantiniekam pašam meklēt citus mantiniekus, bet gan sniegt notāram informāciju par citiem mantiniekiem, kas viņam zināma. No lietas apstākļiem izriet, ka atbildētājam nebija zināma prasītāja kontaktinformācija.

Gan nezināmus mantiniekus, gan zināmu mantinieku gribu pieņemt mantojumu noskaidro ar uzaicinājuma sludinājuma palīdzību. /Persona F/ mantojuma lietā bija uzaicinājums, tādēļ prasītājs, palaižot garām zvērināta notāra uzaicinājumā noteikto termiņu, ir zaudējis tiesības uz neatņemamo daļu.

[3.4] Atbilstoši Civillikuma 693. panta trešajai daļai, ja uzaicinājuma nav bijis, mantiniekam jāizsaka sava griba pieņemt mantojumu gada laikā, skaitot šo termiņu no mantojuma atklāšanās dienas.

/Persona E/ mantojums atklājies /datums/. Prasītājs norādījis, ka nav zinājis par tiesībām pieteikties uz vecāsmātes mantojumu, jo bijis pārliecināts, ka mantojumu pieņēmis viņa tēvs /Persona F/. Tikai saistībā ar tēva mantojuma lietu uzzinājis, ka tēvs atteicies no /Persona E/ mantojuma un to ir mantojis atbildētājs. Iesniegumā par apstiprināšanu mantojuma tiesībās pēc likuma atbildētājs nebija norādījis prasītāju citu viņam zināmo /Persona E/ mantinieku lokā, taču šim apstāklim nav būtiskas nozīmes strīda izšķiršanā, jo /Persona E/ mantojums neatradās prasītāja faktiskā valdījumā un prasītājs vecāsmātes mantojumu nav pieņēmis. Turklāt prasības pieteikumā nav lūgts atzīt par spēkā neesošu atbildētājam izdoto mantojuma apliecību.

[4] Par minēto spriedumu /Persona C/ iesniedzis kasācijas sūdzību, pārsūdzot spriedumu pilnīgi.

Kasācijas sūdzība pamatota ar turpmāk norādītajiem argumentiem.

[4.1] Tiesa pieļāvusi Civilprocesa likuma 97. un 193. panta pārkāpumu.

Prasītājs kopš 2002. gada dzīvo ārvalstī, turklāt viņa dzīvoklī nav interneta pieslēguma, tādēļ viņš nevarēja zināt par oficiālajā izdevumā „Latvijas Vēstnesis” publicēto zvērināta notāra paziņojumu par mantojuma atklāšanos. Turklāt nav strīda, ka iesniegumos par mantojuma pieņemšanu un apstiprināšanu mantojuma tiesībās uz tēva un vecāsmātes atstāto mantojumu atbildētājs nebija norādījis zvērinātam notāram informāciju par prasītāju. Tiesas šo faktu nav ņēmušas vērā, tas nav minēts arī spriedumos. Arī uz deklarēto dzīvesvietu Daugavpilī prasītājs nav saņēmis zvērinātas notāres Ineses Purvinskas paziņojumu par mantojuma atklāšanos pēc tēva nāves, lai gan notāriem ir piekļuve Dzimtsarakstu nodaļas datu bāzei. Ja kāds no mantiniekiem norāda informāciju par viņam zināmajiem mantiniekiem un aptuveni zina viņu datus, notārs precizē šo mantinieku informāciju un deklarētās adreses, ieskatoties vienotajā datu bāzē.

[4.2] /Persona E/ mantojuma lietā ir atbildētāja iesniegums par apstiprināšanu mantojuma tiesībās pēc likuma, kurā atbildētājs nav norādījis notāram informāciju par prasītāju kā iespējamo mantinieku, tādēļ prasītājs nav varējis savlaicīgi uzzināt par aicinājumu mantot. Tikai saistībā ar tēva mantojuma lietu prasītājam kļuvis zināms, ka tēvs bija atteicies no savas mātes /Persona E/ mantojuma un ka visu ir mantojis atbildētājs. Prasītājs vienmēr uzskatījis, ka /Persona E/ nekustamā īpašuma 1/6 domājamo daļu ir mantojis viņa tēvs.

[4.3] Prasītājs nav attiecies no mantojuma, ko pierāda apstāklis, ka gada laikā no tēva mantojuma atklāšanās dienas viņš vērsies pie zvērināta notāra ar iesniegumu par mantojuma pieņemšanu un apstiprināšanu mantojuma tiesībās.

Apelācijas instances tiesa, izdarot patiesībai neatbilstošus un neobjektīvus secinājumus, nav ņēmusi vērā būtisku faktu – ja prasītājs nebūtu paudis gribu un vēlmi mantot, atbildētājs būtu viņu norādījis kā zināmu mantinieku abos iesniegumos par apstiprināšanu mantojuma tiesībās.

Nepamatoti ir apelācijas instances tiesas secinājumi par prasītāja uzskatu, ka savas tiesības uz mantojumu ir pieteicis gada laikā no mantojuma atklāšanās dienas, 2019. gada 14. martā, iesniedzot zvērinātam notāram iesniegumu par mantojuma pieņemšanu un apstiprināšanu mantojuma tiesībās uz tēva atstāto mantojumu, un ka lietas materiālos nav ziņu par mantošanas iesnieguma iesniegšanu notāram minētajā datumā. Prasītājs nekad nav apgalvojis, ka ir iesniedzis pieteikumu notāram, bet gan, ka vērsies pie notāra, lai iesniegtu iesniegumu. Šajā gadījumā apelācijas instances tiesas secinājumi neatbilst patiesībai, kā arī pierāda, ka apelācijas instances tiesa izskatīja lietu vienpusīgi, attaisnojot atbildētāja likuma pārkāpumu.

Likums uzliek mantiniekiem pienākumu ziņot par citiem viņiem zināmiem pretendentiem uz mantojumu. Ja kāds no mantiniekiem nav paziņojis notāram informāciju par citiem mantiniekiem, tas ir pamats, lai atzītu mantojuma pieņemšanas termiņa nokavējuma iemeslus par attaisnojošiem.

[4.4] Apelācijas instances tiesa ignorēja rajona tiesas pieļautos pārkāpumus, uz kuriem tika norādīts apelācijas sūdzībā, līdz ar to neizskatīja lietu apelācijas sūdzības robežās, pārkāpjot Civilprocesa likuma 451. pantu.

Motīvu daļa

[5] Pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz personu, kas to pārsūdzējusi, un argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to noteic Civilprocesa likuma 473. panta pirmā daļa, Senāts atzīst, ka pārsūdzētais spriedums daļā, ar kuru noraidīta prasība par prasītāja apstiprināšanu mantojuma tiesībās uz vecāsmātes /Persona E/ atstāto mantojumu, ir atstājams negrozīts.

Savukārt spriedums daļā, ar kuru noraidīta prasība par prasītāja kā neatņemamās daļas tiesīgā apstiprināšanu mantojuma tiesībās uz 1/12 domājamo daļu no /Persona F/ piederējušā nekustamā īpašuma /Adrese A/ un neatņemamās daļas tiesīgā daļas izdošanu naudā ir atceļams.

Vispirms norādāms, ka lietā piemērojamās tiesību normas skatāmas redakcijās, kādas tās bija spēkā uz /Persona E/ un /Persona F/ mantojuma atklāšanās brīdi.

Tā kā pārbaudāmajā spriedumā apelācijas instances tiesa pievienojusies pirmās instances tiesas motīviem, Senāta apsvērumi ņemami vērā šo abu tiesu spriedumu motīvu kontekstā.

Par /Persona E/ *atstāto mantojumu.*

[6] Atbilstoši Civillikuma 687. pantam, lai iegūtu mantojumu, kā likumiskiem, tā arī testamentāriem un līgumiskiem mantiniekiem jāpiedzīvo tā atklāšanās un reizē ar to aicinājums mantot. Ar aicinājumu mantot nodibinās vienīgi iespēja kļūt par mantinieku. Mantojuma iegūšanai vēl vajadzīgs, lai aicinātais izteiktu savu gribu pieņemt viņam piekritušo mantojumu (Civillikuma 688. pants) Civillikuma 693. pantā noteiktajos termiņos.

Civillikuma 693. pants strikti reglamentē mantojuma pieņemšanas termiņus, proti, ja mantojuma pieņemšanai mantojuma atstājējs noteicis zināmu termiņu, tad ieceltam mantiniekam tas jāievēro. Ja tāds termiņš nav noteikts, bet mantinieki ir uzaicināti, tad mantot aicinātam sava griba par mantojuma pieņemšanu jāizteic līdz uzaicinājumā noliktam termiņam, bet, ja uzaicinājuma nav bijis, tad sava griba pieņemt mantojumu mantiniekam jāizsaka gada laikā, skaitot šo termiņu no mantojuma atklāšanās dienas, ja mantojums atrodas viņa faktiskā valdījumā (Civillikuma 692. panta otrā daļa), bet pretējā gadījumā – no ziņu saņemšanas laika par to, ka mantojums atklājies.

Šie termiņi pantā ir sakārtoti prioritārā jeb izslēdzošā secībā. Ja mantojuma atstājējs ir noteicis termiņu mantojuma pieņemšanai, ir jāņem vērā šis termiņš, savukārt, ja šāds termiņš nav noteikts, tad ir jāņem vērā pārējie Civillikuma noteikumi par mantojuma pieņemšanas termiņu, t.i., šī panta otrā un trešā daļa. Tas nozīmē, ka līdz brīdim, kamēr nav izdarīts uzaicinājums, ikvienam mantiniekam ir tiesības un pienākums gada laikā no mantojuma atklāšanās izteikt gribu par mantojuma pieņemšanu (sk. *Senāta 2019. gada 30. maija sprieduma lietā Nr. SKC- 178/2019, ECLI:LV:AT:2019:0530.C32184016.6.S, 7.2. punktu*).

Ievērojot minēto, apelācijas instances tiesas pienākums bija noskaidrot, vai prasītājs likumā noteiktajā kārtībā un termiņā bija izteicis gribu pieņemt vecāsmātes /Persona E/ atstāto mantojumu, kā arī to, vai mantojums ir atradies prasītāja faktiskajā valdījumā.

[6.1] Lietā netika apstrīdēts, ka prasītāja un atbildētāja vecāsmātes /Persona E/ mantojums atklājies /datums/.

Prasītājs norādījis, ka nav zinājis par tiesībām pieteikties uz vecāsmātes atstāto mantojumu, jo bijis pārliecināts, ka mantojumu pieņēmis viņa tēvs /Persona F/. Tikai saistībā ar tēva mantojuma lietu uzzinājis, ka tēvs atteicies no /Persona E/ mantojuma un to ir mantojis atbildētājs.

[6.2] No pārbaudāmā sprieduma izriet, ka apelācijas instances tiesa, atsaucoties uz Civillikuma 693. panta trešo daļu, konstatējusi, ka /Persona E/ mantojums neatradās prasītāja faktiskā valdījumā un prasītājs vecāsmātes mantojumu nav pieņēmis, kā arī, ceļot prasību, nav lūdzis atzīt par spēkā neesošu atbildētājam izdoto mantojuma apliecību par /Persona E/ atstāto mantojumu, kas ir pamats prasības noraidīšanai šajā daļā.

Tādējādi apgabaltiesa ir izpildījusi materiālajās tiesību normās noteikto pienākumu noskaidrot, vai prasītājs likumā noteiktajā kārtībā un termiņā bija izteicis gribu pieņemt vecāsmātes atstāto mantojumu, kā arī to, ka mantojums nav atradies prasītāja faktiskajā valdījumā.

Nekonstatējot vecāsmātes /Persona E/ mantojuma pieņemšanas priekšnoteikumus no prasītāja puses, apelācijas instances tiesa pamatoti noraidījusi prasību šajā daļā, un Senāts nesaskata pamatu sprieduma atcelšanai. Ievērojot minēto, spriedums daļā, ar kuru noraidīta /Persona C/ prasība par apstiprināšanu mantojuma tiesībās uz /Persona E/ atstāto mantojumu, ir atstājams negrozīts.

Par /Persona F/ *atstāto mantojumu un neatņemamās daļas izdošanu.*

[7]Lietā daļā par /Persona F/ atstāto mantojumu nepastāv strīds par šādiem faktiem:

1) /Persona F/ mantojums atklājies /datums/,

2) /Persona F/ uz nāves brīdi bija dēli /Persona C/ un /Persona D/, kā arī pārdzīvojusī laulātā /Persona J/;

3) /Persona F/ 2017. gada 17. jūlijā taisījis publisku testamentu, ar kuru par savu vienīgo mantinieku uz visu atstāto mantojumu iecēlis dēlu /Persona D/. Ar 2019. gada 7. marta Mantojuma apliecību (akts par pēdējās gribas rīkojuma akta stāšanos likumīgā spēkā) /Persona F/ 2017. gada 17. jūlija publiskais testaments atzīts par spēkā stājušos un par mantinieku uz visu atstāto mantojumu iecelts atbildētājs /Persona D/. Mantojuma apliecība nav apstrīdēta;

4) prasītājs /Persona C/ saskaņā ar Civillikuma 423. panta pirmo daļu ir /Persona F/ neatņemamās daļas tiesīgais.

[8] Mantojuma novēlēšana vienam mantiniekam vai vairākiem līdzmantiniekiem nekādā veidā neierobežo mantojuma atstājēja neatņemamās daļas tiesīgo tiesības prasīt izdot tiem piekrītošo neatņemamo daļu saskaņā ar Civillikuma 423., 424., 425. un 788. pantu.

Prasītājs prasībā un tās precizējumos lūdzis „atzīt mani par likumīgu un neatraidāmu mantinieku uz 1/12 daļu no atstātā nekustamā īpašuma, kas palicis pēc mana tēva /Persona F/ nāves, sastāv no 2/6 daļām no ½ domājamās daļas no visa nekustamā īpašuma /Adrese A/” (*tā prasības pieteikumā un tā precizējumos*) un prasību citastarp pamatojis gan ar Civillikuma 423. un 425. pantu, gan ar 667. un 668. pantu (mantojuma prasība).

Judikatūrā ir nostiprināta atziņa, ka tiesai pašai jāzina strīda pareizajam atrisinājumam piemērojamais likums, un tā ir patstāvīga tādas materiālo tiesību normas atrašanā un izvēlē, kuras sastāva pazīmes atbilst lietas iztiesāšanas gaitā, balstoties uz pierādījumu izvērtējumu, nodibinātiem faktiskiem apstākļiem, savukārt puses paustais viedoklis par šo apstākļu juridiskās kvalifikācijas aspektiem tiesu nesaista (sk. *Senāta 2020. gada 28. februāra sprieduma lietā Nr. SKC - 78/2020, ECLI:LV:AT:2020:0228.C30603812.8.S, 12.1. punktu*).

Prasības pamats ļauj tiesai identificēt tās apstrīdētās vai aizskartās tiesības vai ar likumu aizsargātās intereses, kuru aizsardzības labad persona vērsusies tiesā un kuru tiesiskais novērtējums tiesai ir jāsniedz (sk. *Satversmes tiesas 2012. gada 1. novembra sprieduma lietā Nr. 2012-026-01 12. punktu*). Prasības pamatu veido faktiskie apstākļi, kas rada prasījuma tiesību, t.i., juridiski fakti, ar kuriem tiesību normas hipotēze saista strīda pušu materiāltiesiskās attiecības esību, grozīšanos vai izbeigšanos (sk., piemēram, *Senāta 2023. gada 23. novembra sprieduma lietā Nr. SKC-49/2023, ECLI:LV:AT:2023:1123.C33523419.15.S, 14.3. punktu*).

Juridiski nozīmīgu faktu konstatēšana un atlase ir atkarīga no eventuāli piemērojamās tiesību normas, tāpēc līdzās faktiskajiem apstākļiem prasītājam ir pienākums prasības pieteikumā norādīt arī tiesību normas, ar kurām viņš prasību pamatojis (*Civilprocesa likuma 128. panta otrās daļas 6. punkts*).

Līdz ar to, ņemot vērā šā sprieduma 7. punktā konstatētos faktus, /Persona C/ celtā prasība daļā par /Persona F/ mantojumu risināma tieši šādā aspektā – par /Persona C/ piekrītošās neatņemamās daļas izdalīšanu.

[9] Saskaņā ar Civillikuma 423. panta trešo daļu neatņemamās daļas tiesīgajam ir jāpiesaka sava tiesība uz neatņemamo daļu līdz uzaicinājumā noliktam termiņam. Ja līdz šā termiņa notecējumam viņš savu tiesību nepiesaka, tad atzīstams, ka viņš no tās atteicies.

Lietā netiek apstrīdēts, ka prasītāja un atbildētāja tēva /Persona F/ mantojums atklājies /datums/ aprīlī.Oficiālajā izdevumā „Latvijas Vēstnesis” publicētajā zvērināta notāra uzaicinājumā bija noteikts uz mantojumu tiesīgo personu pieteikšanās termiņš līdz 2019. gada 22. februārim. Nav strīda, ka prasītājs minētajā termiņā pie notāra nebija pieteicies.

Jau norādīts, ka saskaņā ar Civillikuma 423. pantu prasītājs ir mantojuma atstājēja neatņemamās daļas tiesīgais. Pārbaudāmajā spriedumā tiesa, pamatojoties uz Civillikuma 423. panta trešo daļu atzinusi, ka „tiesība uz neatņemamo daļu piesakāma notāram vai tiesā prasības tiesvedības kārtībā. Lai saglabātu savas tiesības mantot, personai rakstiski jāpauž sava griba notāram” (sk. *šā sprieduma 3.2. punktu*).

Senāts šādam apelācijas instances tiesas secinājumam nepiekrīt un vērš uzmanību, ka apstāklim, ka publikācijā norādītajā termiņā prasītājs pie notāra neieradās un mantošanas iesniegumu neiesniedza, konkrētajā gadījumā nav nozīmes, jo, pirmkārt, uzaicinājums ir domāts nezināmiem mantiniekiem, bet, otrkārt, Civillikuma 423.

panta trešā daļa uzliek par pienākumu neatņemamās daļas tiesīgajam pieteikt savu tiesību, nevis pieteikt to tikai rakstveidā vai nu zvērinātam notāram vai arī ceļot prasību tiesā.

[9.1.] Tiesību doktrīnā un judikatūra ir atzīts, ka „tā kā publikācijas nolūks ir noskaidrot nezināmo personu tiesības" (Bukovskis V. *Civīlprocesa mācību grāmata. Rīga, 1933. Ceturtā daļa, 699. lpp.*), tad „[..] uzaicinājuma sludinājums ir tiesību instruments, ar kura palīdzību noskaidro: 1) nezināmus mantiniekus; 2) zināmu mantinieku gribu pieņemt mantojumu; 3) uz mantojamo mantu gulošos parādus, ja mantiniekam tie nav zināmi. Vienlaikus tas nozīmē, ka uzaicinājuma sludinājums nav domāts tādiem gadījumiem, kad: 1) mantinieki ir zināmi; 2) zināmu mantinieku griba mantojuma pieņemšanas jautājumā ir skaidra; 3) mantiniekiem ir zināmi uz mantojumu gulošie parādi" (sk. *Senāta 2014. gada 7. novembra sprieduma lietā Nr. SKC-188/2014, C39062911, 9.2. punktu*).

Tāpat tiesību doktrīnā ir norādīts, ka lūdzējam, t.i., personai, kura lūdz mantojuma atklāšanās izsludināšanu ar uzaicinājumu, ir jāuzrāda zināmas personas (sīkāk skat. Bukovskis V. *Civīlprocesa mācību grāmata. Rīga, 1933. Ceturtā daļa, 699. lpp., 1. zemsvītras atsauce*). Turklāt, kā norādījis starpkara perioda Senāts: „Ja arī mantojuma lietas ierosinātājiem nebija zināma prasītāja dzīves vieta, tad tomēr viņi nevarēja noklusēt par prasītāju kā līdzmantinieku, bet pēdējais arī bija jāuzrāda par līdzmantinieku, paskaidrojot tiesai, ka viņa dzīvesvieta nav zināma, jo tikai tādā gadījumā mant. lietas ierosinātāji būtu izpildījuši savus pienākumus" (sk. *Senāta Civilā kasācijas departamenta 1935. gada 12. aprīļa spriedums Nr. 145. (XI) Izvilkumi no Latvijas Senāta Civīlā kasācijas departamenta spriedumiem. Sastādījuši* Konradi F., Valters A. *Rīga:* Izdevniecība „GRĀMATRŪPNIEKS", *1934, 538. lpp.*).

[9.2] Pārbaudāmajā spriedumā tiesa norādījusi, ka „iesniegumā par mantojuma pieņemšanu un apstiprināšanu mantojuma tiesībās atbildētājs nav norādījis prasītāju kā iespējamo mantinieku". Tāpat tiesa secinājusi, ka „normatīvie akti neuzliek pienākumu mantiniekam pašam meklēt citus mantiniekus, bet gan sniegt notāram informāciju par citiem mantiniekiem, kas viņam zināma. No lietas apstākļiem izriet, ka atbildētājam nebija zināma prasītāja kontaktinformācija" (sk. *šā sprieduma 3.3. punktu*).

Vispārīgi var piekrist, ka normatīvie akti neuzliek pienākumu mantiniekam pašam meklēt citus mantiniekus. Tomēr tiesa, izmantojot Senāta 2024. gada 12. decembra spriedumā lietā Nr. SKC-55/2024, ECLI:LV:AT:2024:1212.C68400421.10.S, pausto atziņu par mantinieka pienākumiem, nav ņēmusi vērā minētās lietas faktiskos apstākļus un to, ka šī atziņa izteikta situācijā, kurā mantiniecei nebija zināma ne tikai iespējamā mantinieka kontaktinformācija, bet arī viņa vārds un uzvārds, taču viņa bija norādījusi zvērinātam notāram, ka mirušajam ir arī dēls, par kuru viņai nekas nav zināms. Savukārt, izskatāmajā lietā nav apstrīdēts, ka atbildētājam bija zināms prasītāja vārds un uzvārds, tādējādi viņš varēja to norādīt zvērinātam notāram mantošanas iesniegumā. Turklāt kontaktinformācijas nezināšana bija viegli novēršama, zvērinātam notāram ieskatoties Iedzīvotāju reģistra centrālajā datu bāzē, lai pārbaudītu mantošanas iesniegumā norādīto personu.

Notariāta likuma 281. panta otrā daļa paredz, ka, iesniedzot zvērinātam notāram iesniegumu par pēdējās gribas rīkojuma akta stāšanos likumīgā spēkā, iesniegumā norādāmi visi iesniedzējam zināmie mantinieki. Tieši tādas pašas prasības paredz arī Notariāta likuma 312. pants gadījumā, kad mantinieks iesniedz mantošanas iesniegumu par apstiprināšanu mantojuma tiesībās, uzliekot par pienākumu mantiniekam norādīt ziņas par visiem zināmajiem mantiniekiem.

Līdz ar to uz prasītāju kā zināmu mantinieku neattiecas uzaicinājuma sludinājums, jo viņš bija norādāms mantošanas iesniegumā. Tādējādi prasītājam bija tiesības saskaņā ar Civillikuma 693. pantu pieteikt savas tiesības gada laikā (līdz 2019. gada 12. aprīlim) no mantojuma atklāšanās. Tas apstāklis, ka /Persona F/ mantojuma lietā prasītājam ir neatņemamās daļas tiesīgā statuss, būtību nemaina, jo neatņemamās daļas tiesīgā statuss izriet no tuvākā likumiskā mantinieka tiesiskā stāvokļa.

Judikatūrā ir atzīts, ka citu mantinieku nenorādīšana mantošanas iesniegumā aizskar viņu likumīgās tiesības un intereses, jo zvērinātam notāram nebija iespējams paziņot mantiniekiem par attieksmes pret mantojuma pieņemšanu izteikšanai. „No minētā izriet secinājums, ka mantojums iegūts slepenībā no tām personām, no kurām varēja sagaidīt iebildumus" (sk. *Senāta 2017. gada 15. februāra sprieduma lietā Nr. SKC-77/2017, C04495711, 6.5. punktu*). Šādos apstākļos nav pamata uzskatīt, ka neuzaicinātie mantinieki no mantojuma ir atteikušies (sk. *turpat*).

[9.3.] Civillikuma 423. panta trešā daļa prasa neatņemamās daļas tiesīgajam pieteikt savu tiesību, tomēr likums nenorāda, līdz ar to neierobežo, kam šī tiesība piesakāma. No normatīvā regulējuma skaidri izriet, ka, kamēr mantojuma lieta nav noslēgusies, ja neatņemamās daļas tiesīgajam ir zināms par savu statusu mantojuma lietā,

tiesība piesakāma ar rakstveida iesniegumu tam zvērinātam notāram, kurš ved konkrēto mantojuma lietu (sk. *Ministru kabineta 2008. gada 4. augusta noteikumi Nr. 618 „Noteikumi par mantojuma reģistra un mantojuma lietu vešanu“, 79. punkts.* https://likumi.lv/ta/id/180087#p79). Nav šaubu, ka, pēc tam, kad mantojuma lietas vešana ir noslēgusies, bet par neatņemamās daļas tiesīgā esību ir noklusēts, tiesību pieteikšana var notikt, uzreiz ceļot prasību tiesā par neatņemamās daļas izdošanu. Tāpat, normatīvajos aktos nav ierobežojumu, kas liegtu neatņemamās daļas tiesīgajam pēc tam, kad mantojuma lietas vešana ir noslēgusies, bet par neatņemamās daļas tiesīgā esību ir noklusēts, pieteikt prasījumu pašam testamentārajam mantiniekam, t.i., vērsties ar savu prasījumu uzreiz pie paša testamentārā mantinieka kā pie tās personas, kurai prasības pamatotības gadījumā būtu jāizpilda neatņemamās daļas izdošanas pienākums un kuras tiesības uz pilnu testamentāro mantojumu tādējādi tiek apstrīdētas. Arī šāds paziņojums pie noteiktiem apstākļiem ir uzskatāms par neatņemamās daļas tiesīgā tiesību pieteikumu Civillikuma 423. panta trešās daļas izpratnē.

Prasītājs, ceļot prasību (sk. *šā sprieduma 1.5. punktu*), un lietas izskatīšanas gaitā norādīja, ka 2019. gada 14. martā, t.i., dienā, kad vērsās pie zvērinātas notāres un uzzināja, ka atbildētājs pirms dažām dienām ir saņēmis Mantojuma apliecību, nosūtīja atbildētājam vēstuli, kurā paskaidroja, ka uzzināja par saņemto Mantojuma apliecību, un norādīja, ka „no savas obligāti pienākošās daļas neesmu atteicies un joprojām neatsakos” (sk. *lietas 1. sējuma 15., 16. lpp.*).

Pirmās instances tiesa, noraidot prasītāja prasību, apgalvojuma formā norādījusi, ka prasītāja vēstule nav vērtējama kā gribas izteikums pretendēt uz neatņemamo daļu no tēva atstātā mantojuma (sk. *Latgales rajona tiesas 2024. gada 19. marta sprieduma 11.9. punkta 4. rindkopu*). Savukārt pārbaudāmajā spriedumā apgabaltiesa, pievienojoties pirmās instances tiesas motīviem, minētā pierādījuma – prasītāja 2019. gada 14. marta vēstules atbildētajam – vērtēšanai kopsakarā ar prasītāja sniegtajiem paskaidrojumiem un citiem pierādījumiem lietā vispār nav pievērsusies, tādējādi neizpildot Civilprocesa likuma 193. panta piektās daļas prasības.

[10] Civilprocesa likuma 189. panta trešā daļa noteic, ka spriedumam jābūt likumīgam un pamatotam. Proti, taisot spriedumu, tiesa vadās pēc materiālo un procesuālo tiesību normām (190. panta pirmā daļa), un spriedumu pamato uz apstākļiem, kas nodibināti ar pierādījumiem lietā (190. panta otrā daļa).

Iztulkojot Civilprocesa likuma 97. panta normas, Senāts daudzkārt norādījis, ka šīs normas nosaka tiesas pienākumu pārbaudīt un novērtēt visus pierādījumus, kurus tiesa pieņēmusi, kā arī izvirza tiesai vairākas prasības, kas jāievēro, lai pareizi novērtētu lietā esošos pierādījumus. Pirmkārt, pierādījumi jāvērtē to kopumā, nevis izolēti. Otrkārt, vienlaikus jāvērtē pierādījumu saturs un forma. Treškārt, jānosaka pierādījumu nozīmība saistībā ar lietā konstatētajiem apstākļiem un faktiem. Ceturtkārt, jāiedziļinās katra pierādījuma būtībā, salīdzinot to ar citiem, un gadījumā, ja konstatētas pretrunas, jānorāda pamatojums, kādēļ vienam pierādījumam dota priekšroka (sk. *Senāta 2016. gada 31. oktobra sprieduma lietā Nr. SKC-340/2016, C16045513, 6.1. punktu, Senāta 2021. gada 10. septembra sprieduma lietā Nr. SKC- 91/2021, ECLI:LV:AT:2021:0910.C30640718.10.S, 7. punktu, Senāta 2022. gada 31. janvāra sprieduma lieta Nr. SKC - 133/2022, ECLI:LV:AT:2022:0131.C29707615.18.S, 10. punktu*).

Ievērojot minēto, Senāts piekrīt kasācijas sūdzības iesniedzēja argumentiem, kuros apstrīdēta apelācijas instances tiesas sprieduma atbilstība Civilprocesa likuma 97., 193. pantam un iepriekš minētajām pamatojuma prasībām, jo tajā izdarītos slēdzienus (vai to neesību) saistībā ar atbildētāja zvērinātam notāram sniegto informāciju par mantojuma atstājēja otru dēlu, lietas materiālos esošo prasītāja 2019. gada 14. marta vēstuli atbildētājam, prasītāja darbībām gada laikā pēc /Persona F/ mantojuma atklāšanās un attiecīgi pušu sniegtajiem paskaidrojumiem,nevar uzskatīt par tādiem, kas balstīti uz pierādīšanas priekšmetā ietilpstošo apstākļu vispusīgu pārbaudi un pierādījumu objektīvu izvērtējumu.

Iepriekš izklāstīto apsvērumu kopums dod pamatu secinājumam, ka apelācijas instances tiesas spriedumu daļā, ar kuru noraidīta prasība par prasītāja apstiprināšanu mantojuma tiesībās uz /Persona F/ atstāto mantojumu un neatņemamās daļas izdošanu naudā, nevar atzīt par tiesisku un pamatotu, tāpēc kasācijas sūdzība šajā daļā ir apmierināma, nepievēršoties pārējo tajā norādīto argumentu analīzei.

[11] Senāts vērš uzmanību, ka izskatot lietu no jauna, apelācijas instances tiesai, nosakot prasītāja kā mantojuma atstājēja /Persona F/ neatņemamās daļas tiesīgā neatņemamās daļas apmēru naudā, ir jāņem vērā, ka

pārbaudāmais spriedums daļā, ar kuru noraidīta prasība par /Persona C/ apstiprināšanu mantojuma tiesībās uz vecāsmātes /Persona E/ atstāto mantojumu, ir atstāts negrozīts. Proti, apelācijas instances tiesai jānoskaidro, kādā apmērā būtu nosakāma prasītājaneatņemamās daļas vērtība naudā no tēva /Persona F/ atstātā mantojuma.

[12] Tiesāšanās izdevumiem nav patstāvīga rakstura. To atlīdzināšanas apmērs atkarīgs no lietas izskatīšanas rezultāta, tāpēc spriedums atceļams arī šajā daļā.

[13] Tā kā spriedums tiek atcelts daļā saskaņā ar Civilprocesa likuma 458. panta otro daļu, /Persona C/ atmaksājama drošības nauda 300*euro*.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474. panta 1. un 2. punktu, Senāts

nosprieda

atcelt Latgales apgabaltiesas 2025. gada 5. marta spriedumu daļā, ar kuru noraidīta prasība par /Persona C/ apstiprināšanu mantojuma tiesībās uz tēva /Persona F/ atstāto mantojumu un neatņemamās daļas tiesīgā daļas izdošanu naudā, kā arī par tiesāšanās izdevumu piedziņu, un nodot lietu šajā daļā jaunai izskatīšanai Latgales apgabaltiesā;

atstāt negrozītu Latgales apgabaltiesas 2025. gada 5. marta spriedumu daļā, ar kuru noraidīta prasība par /Persona C/ apstiprināšanu mantojuma tiesībās uz vecāsmātes /Persona E/ atstāto mantojumu;

atmaksāt /Persona C/ drošības naudu 300*euro* (trīs simti *euro*).

Spriedums nav pārsūdzams.

Senatore K. Zīle Senatore S. Osipova Senatore M. Senkāne